

OVER DE AARD DER DINGEN 1 EN 2

Colofon

ISBN: 978 90 8954 865 8

1^e druk 2016

© 2016 Louis-Claude de Saint-Martin

© Vertaalbureau Panta Rhei,
Mevr. Drs. J.P.C.G. van der Meulen
Realisatie: Uitgeverij Elikser
www.elikser.nl

Het boek is te bestellen via:
www.vertaalbureaupantarhei.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het vertaalbureau en de uitgever.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the translation agency and the publisher.

LOUIS-CLAUDE DE SAINT-MARTIN

OVER DE AARD DER DINGEN 1 EN 2

OVER DE AARD DER DINGEN 1 en 2

Louis-Claude de Saint-Martin

Voorwoord vertaalster

Dit was voor mij een moeilijk boek om te vertalen; pas na een paar keer lezen zag ik de zeer diepzinnige gedachten in en achter de teksten. Uiteindelijk heb ik het boek een keer of vijf gelezen, en steeds ging het meer leven. Al met al is dit boek voor iedere Martinist een grote verrijking.

Zoals in alle boeken is de interpunctie van de brontekst zoveel mogelijk gehandhaafd, al gaat dat volledig in tegen het Nederlandse gebruik. Dit om het functioneel karakteristieke van Saint-Martin te handhaven. Maar geroutineerde Saint-Martin-lezers hebben daar geen moeite mee.

Het vrijwel afwezig zijn van de in het Frans zoveel gebezigde (verleden en tegenwoordige) toekomstige tijden zal opvallen; de tekst is hierdoor en door nog een paar grammaticale ingrepen veel bondiger. Ook is de bladspiegel compacter.

Het boek bestaat uit twee delen; het eerste deel is naast mystiek van intellectuele aard, het tweede alleen mystiek, en wat voor zeer diepgaande mystiek in beide delen!

Alle aangehaalde Bijbelteksten zijn afkomstig uit de Willibrordbijbel; dit omdat Saint-Martin van katholieke huize is. Maar het had ook elke andere Bijbel kunnen zijn.

Verheffende leesvreugde toegewenst.

Opzet van dit werk (van LCdSM)

De mens wil een reden geven aan alles wat hij doet en er één vinden voor alles wat hij ziet: ik heb daarom verondersteld dat er één moest bestaan voor alles wat bestond en dat het oog van de mens als het ware een soeverein rechter was, die aangesteld was om overal de reden voor de dingen te onderscheiden en deze reden overal in het genot van zijn rechten te handhaven.

Vanaf dat moment heb ik deze mens zelf menen te moeten nemen als mijn punt van beschouwing teneinde te trachten heldere begrippen te krijgen over het bestaan, de bestemming en de hoedanigheden van alle objecten die ik met dit nuttige instrument zou benaderen.

Het moet, zo zei ik tegen mijzelf, immers niet vergeefs zijn dat de geest van de mens overal een steunpunt verlangt en zoekt, zoals hij doet, waarop alle eigenschappen die hem vormen, in vrede rusten. Hij heeft er behoefte aan een omvangrijk verlichtend axioma te ontdekken, dat hem bevrijdt van de kwellingen van zijn universele onzekerheid; hij heeft een totale helderheid nodig, die niets kan versluieren of uitdoven; die voor zijn denken als het ware een niet weg te nemen middelpunt is, dat machtig genoeg is om als algemene spil te dienen voor het gehele reilen en zeilen der dingen en vruchtbaar genoeg om de grote familie die de cirkel van de wezens vormt, te bezielen en in harmonie te brengen: d.w.z. dat hij in laatste instantie naar de waarheid smacht en naar de waarheid in zijn geheel.

Omdat dit verlangen dichter bij mijn punt van beschouwing staat, is het voor mij een belangrijk bewijs geworden en van het grootste gewicht gebleken; want volgens een zeer algemeen maar zeer instructief adagium heeft men geen verlangen naar iets waarvan men geen kennis heeft.

Zodoende:

1. Dit verlangen alleen al bewijst dat de mens in zich eerste gedachten over de waarheid heeft en haar gewaarwordt, hoe verward hij ook is om zich daar reenschap van te geven.
2. Men kan niet gewaarworden zonder dat er een of andere grondslag is, die dient als element voor onze gewaarwordingen, hoe verward en ontregeld deze ook zijn, zoals in dromen en in een delirium, als wanneer ik een bolletje was tussen twee van mijn gekruiste vingers houd; zodat onze vurige verlangens om de waarheid te bereiken en de kennis die wij er, hoewel onvolmaakt, van hebben, één van de aanwijzingen voor haar bestaan zijn.
- 3 Wij vinden daar ook een krachtig vermoeden dat onze aard van reële aard is, in staat om deel te nemen aan dit onvergankelijke licht: want er zijn alleen verlangens tussen verwante wezens; wij zouden dus niet naar de waarheid verlangen als wij niet van haar soort waren.

Wij vinden kortom tegengesteld een nieuw bewijs voor het bestaan van

deze waarheid, evenals van onze verwantschap met deze waarheid in een feit dat ons leert dat het denken van de mens alleen van bewondering kan leven en hij de enige is, die er te midden van alle andere wezens gevoelig voor is: want als wij altijd maar weer behoefte hebben om te bewonderen, moet er ook eeuwig boven ons iets zijn, dat in ons aan dit onuitputtelijke verlangen voldoet, en omgekeerd, deze onuitputtelijke, eeuwige bron van bewondering kon nooit enig besef in ons voortbrengen, als zij niet in ons wezen de natuurlijke affiniteit vond, die nodig is om er een zo verheven, gelukzalige combinatie teweeg te brengen.

Wij kunnen dan ook zeggen dat als er alleen materie was, zoals de grove filosofie zo graag onderricht, er twee gevolgen uit voortvloeiden, die zeer tegenstrijdig zijn met alles wat de waarneming ons aangeeft.

Het eerste gevolg was dat deze behoefte tot bewondering die wij ervaren, zich bij de wezens nooit liet gelden: want zelfs de dieren die bijna al onze andere gemoedsaandoeningen delen, geven slechts verbazing of niets aan, als men maar de kring van de beperkte betrekkingen waarbinnen zij worden ingedamd, uitbreidt of varieert, en ze dichter bij deze overvloed aan bewondering wil brengen, die ons vervult. Men ziet ook dat zij alle weldaden van de natuur waarvoor wij het vermogen en genoeg tot analyse hebben, op onbegrijpelijke wijze bezitten, weldaden die wij net als zij genieten. Men ziet uiteindelijk dat zij voor de indrukwekkende verschijnselen van deze natuur op de vlucht gaan, zich verbazen, terwijl wij oordelen, berekenen, bewonderen.

Het tweede gevolg was dat deze essentiële bron als het noodzakelijke principe van bewondering dat boven ons bestaat, evenmin een rustplaats vond, waar het de schatten kon neerleggen, waar het vol van is en die het niet kan nalaten te trachten te verbreiden: want wij zien duidelijk dat dit principe door alle substanties van de natuur heengaat zonder dat deze het gewaarworden en kunnen bewonderen, evenals wij zien dat het door al onze lichamelijke substanties heengaat teneinde ons te bereiken, zonder dat deze substanties dat gewaarworden en bewonderen: omdat de een noch de ander het principe kan vatten, bevatten en vasthouden door zich ermee te verbinden, terwijl het deze rustplaats in het denken van de mens en de ziel van de mens aantreft; en omdat alle bewijzen hierboven samenvallen om ons ervan te overtuigen dat deze ziel van de mens een eigen basis heeft, die geschikt is om het vast te houden, er bewust van te zijn en er genegenheid voor te voelen.

Pas dan kan de opzet worden vervuld: want als het waar is dat er in ons geen gedachten over de waarheid kunnen zijn, zonder dat wij er verwantschap mee

hebben, moet er vanaf het moment dat er verwantschap is, ook nog een verbond zijn, zonder welk het besef van deze verwantschap voor ons alleen lijden en foltering was, waaraan wij deze universele formule kunnen ontleen: dat binnen de ware aard der dingen kennis en bezit van het bekende hand in hand moeten gaan.

Maar omdat wij zien dat deze formulering algemeen van kracht is in alle klassen van de natuur, elk volgens hun eigen wetten, behalve in de mens, omdat hij immers deze waarheid die hij zoekt, verlangt en vermoedt, niet bezit, zijn wij niet bang op een dwaalspoor te geraken als wij beweren dat de mens hier niet binnen zijn maat is, wat ook de reden is van deze pijnlijke onregelmatigheid die hij te kennen geeft en op alle momenten van zijn bestaan aan zichzelf even goed als aan zijn medemensen laat zien.

Als verwantschap om het verbond vraagt, en als het gemis van dit verbond een toestand van lijden of buiten de maat zijn is, volgt hieruit dat de opperste waarheid vanwege haar aard er voortdurend naar streeft voor de mens deze ‘buitenlijnigheid’ of dit gebrek aan maat waarin hij zich bevindt, te laten ophouden, temeer daar het voor het belang zelf van deze waarheid goed is dat dit grote doel wordt verwezenlijkt, aangezien er, als er gelukzaligheid is voor wie bewondert, zeker glorieuze zaligheden zijn voor wie de bron van deze bewondering is.

Men ziet daarnaast dat dit prachtige verbond alleen gevormd kan worden tussen wezens die in zichzelf de hoedanigheid voor hun handelen hebben, opdat hun toenadering bewust is en zij daardoor aan elkaar geldige bewijzen van hun gemoedsaandoening kunnen bieden; of met andere woorden, men ziet dat dit prachtige verbond alleen gevormd kan worden tussen vrije wezens.

Onder alle wezens die het universum samenstellen, wordt er na de mens geen wezen ontdekt, dat vrij is en bewondering ervaart, en men moet dus tot de conclusie komen dat de waarheid in al deze wezens hoofdzakelijk ook niet iets vindt om haar glorie te rusten te leggen noch waarin zij haar gelukzaligheden van de eerste orde plaatste, zoals wij de gelegenheid hebben in het vervolg na te gaan.

Deze voortdurende neiging van de waarheid om de buitenlijnige wegen van de mens op het rechte pad te krijgen steunt op de natuurlijke, onherroepelijke principes die zojuist gegeven zijn, en wij zullen niets te veel op het spel zetten als wij zeggen dat alles vóór ons, om ons heen, buiten ons, door ons of zonder ons bestaat; kortom, dat alles wat het onderwerp van onze observaties en ontdekkingen kan zijn, alleen als het ware de verzameling van objecten ter instructie is, die aan onze bestudering zijn overgeleverd, opdat wij kunnen waarnemen waarin dit

verbond bestaat, waarop onze verwantschap ons recht geeft aanspraak te maken, en de weg die wij moeten aanhouden om er te komen; en uit het feit dat men ons op die manier onze les te bestuderen geeft, kan men opnieuw onweerlegbaar de conclusie trekken dat wij vrij zijn, omdat men immers een dergelijke taak niet aan wezens aanbiedt, die niet meester waren deze taak te aanvaarden en af te wijzen, naar believen aan te pakken en maar te laten; ook de wetten voor de dieren die men als men wil, als lessen kan beschouwen, de natuur geeft ze hun niet om naar believen te bestuderen, zij voert ze uit en verricht ze zelf in hen, voor hen en ondanks hen.

De mythologieën en traditionele boeken van alle landen en alle volkeren die al deze verheven waarheden als grondslagen hebben, hoe misvormd zij er ook in verschijnen, blijken op hun beurt ook echter als het ware eenvoudige tekens die berusten op reeds bewezen feiten en niet op gezag of als afdoende bewijs van deze zelfde waarheden die zonder boeken en via nauwkeurig onderzoek alleen door de mens bewezen zijn: een voorzorg die de fanatieke leraren van de diverse doctrines, die alleen konden steunen op tradities en boeken, niet hadden en daardoor de mensen op een dwaalspoor brachten of bedrogen; terwijl zij door alleen tradities en boeken als secundaire mogelijkheden te gebruiken zeker konden rekenen op meer succes.

De natuur, de elementen, kunsten, wetenschappen, de mens, de talen, civiele en politieke verenigingen, heilige of profane tradities, dat alles zal zich uiteindelijk aan ons presenteren vanuit een gezichtspunt dat onze gehele aandacht verdient.

Nee, mens, heilig object dat mij na aan het hart ligt, ik vrees niet je te hebben misleid, als ik je in de meest vertroostende kleuren die mij mogelijk zijn, de rijkdommen, hulpmiddelen en tekens heb geschilderd, die zich om je heen verdringen om te getuigen van zowel je bestemming als de hulpbronnen die je worden aangeboden om deze bestemming te vervullen; beschouw je dus te midden van deze zuivere, verlichtende gedachten die zo dikwijls op je geest of je intelligente eigenschap branden te midden van deze verborgen innerlijke toespelingen die zo dikwijls je ziel of je liefhebbende eigenschap prikkelen te midden van alle feiten en zichtbare of intellectuele beschrijvingen om je heen, van alle wonderbaarlijke verschijnselen in de fysieke natuur, al deze traditionele annalen van de innerlijke geschiedenis van je wezen, je eigen werken en de voortbrengselen van je opperste begaafdheid; beschouw jezelf, zeg ik je, te midden van al deze vuurbakens als het ware te midden van even zovele aanknopingspunten die er allemaal naar streven je dichterbij de onveranderlijke waarheid te brengen, zonder welke je het niet kunt stellen; denk met een eerbiedige vervoering dat al deze aanknopingspunten

tot doel hebben je organen en eigenschappen open te stellen voor de bronnen van deze bewondering waaraan je behoefte hebt, en dat wat er het principe van is, zich er onophoudelijk alleen mee bezighoudt jou dit te laten bereiken, omdat zijn verheven liefde voor jou de meest verhevene van zijn attributen is, en het principe weet dat hoe meer de gemoedsaandoeningen van deze bewondering toenemen, hoe meer de gemoedsaandoeningen van je liefde en je geluk zo toenemen. Laten wij dus samen vol verering voortgaan te midden van deze ontelbare tempels die wij bij alle schreden tegenkomen, en niet één ogenblik ophouden ons hier op aarde steeds op de lanen van de heilige gebieden te weten.

Over het Atheïsme.

Hoewel ik deze waarheid die hier het onderwerp van mijn onderzoek uitmaakt, niet God noemde, evenals deze waarheid overal het onderwerp van de zoektocht van alle mensen is en zelfs van wie voor atheïst doorgaan, zal geen van mijn lezers zich erin vergissen, omdat deze naam waarheid immers slechts het teken van deze opperste intelligentie is, die alle naties van deze aarde als God erkennen en allemaal als zodanig vereerden, hoe gevarieerd ook en wat de ideeën ook zijn, die zij er zich over hebben gevormd: zodoende bedien ik mij van nu af aan van dezelfde naam die alle volkeren gebruiken om haar aan te duiden.

Wat de reden betreft, waarom de naties het woord God of de equivalent gebruiken om deze waarheid aan te duiden, deze moet ongetwijfeld bestaan, omdat alles immers zijn reden moet hebben; maar om die te kennen is het nodig de meest actieve hoedanigheden te ontdekken van wie deze naam God draagt, omdat wij zien dat wij zoveel wij kunnen aan de dingen de naam geven, die hun meest in het oog springende hoedanigheden het best tot uitdrukking brengt. Dus kan alleen regelmatige bestudering van de hoedanigheden van deze opperste bron tot deze kennis voeren; het is dus niet aan ons de vermetelheid te hebben deze belangrijke reden te willen leren en wij zullen onmiddellijk overgaan op wie zich werkelijk atheïst meenden, omdat zij atheïstische doctrines verspreidden of aannamen, en bedachten dat er in de uitgebreide zin die dit woord heeft, zoiets kon bestaan.

Wij durven wel volgens zoveel vruchtbare, natuurlijke grondslagen te zeggen dat er ondanks alle blinde holle frasen van de materiële filosofie nooit een volledig atheïst is geweest en ook nooit zal zijn, hoewel bijna alle mensen dat gedeeltelijk zijn, wanneer zij de stem van de God waarin zij geloven, ongeldig verklaren,

of, wat op hetzelfde neerkomt, wanneer zij deze niet tot enig nut brengen, en zo Degene niet langer bewonderen, die alleen het recht heeft om bewonderd te worden, omdat alleen Hij de principes en de grondslagen voor bewondering bevat.

Want zodra er niet één mens is, van wie het integrale wezen niet een essentiële behoefte tot bewondering heeft en er talloze bronnen voor bewondering nodig zijn om deze honger in ons te stillen, is er niet één mens die innerlijk niet gedwongen wordt het noodzakelijke bestaan van enig niet uit te doven brandpunt te erkennen van deze bewondering die voor hem onmisbaar voedsel is; en omdat het axioma is gesteld, gaat het er alleen nog om de vermeende atheïst te volgen in de diverse toepassingen die hij van dit axioma wil uitvoeren op het fysieke universum en de materie of op zijn eigen persoon en geest; hetgeen feitelijk het gewoonste geval is sinds wij blootgesteld worden aan zoveel dwalingen, omdat wij niet langer in ons geboorteland zijn.

En wat gebeurt er in werkelijkheid met wie zich atheïst noemt? Hij voelt innerlijk dat hij onbewust verdeeld wordt in twee wezens waarvan het ene hem bewondering inboezemt en het andere hem beproeft; en als hij zichzelf bewondert, laat hij blijken en wordt hij gedwongen in te zien dat wat in hem wordt bewonderd, niet wie bewondert kan zijn; dat er zodoende in hemzelf iets moet zijn, onderscheiden van hem, dat hoewel in hem, toch boven hem staat; wat weliswaar van zijn kant alleen een verkeerd gebruikt woord is en een verplaatsing van het wezen God naar hemzelf die dat niet is; maar een verplaatsing die voor hem even rampzalig als onzinnig is: want omdat hij niet put uit de enige bron van bewondering die hem kon bezielen, is het niet verwonderlijk dat zijn geest leeft in een voortdurende uitputting van zijn eigen substantie en in een permanente uitering waarvan al het niet-welbevinden en de verborgen strijd van deze soort mensen het resultaat zijn, mensen die inderdaad in zeer hoge mate teleurgesteld waren, als zij aan het woord gehouden werden, dat er geen God bestond, zoals zij zeggen, omdat er alleen nog henzelf te bewonderen was en zij zich daardoor al spoedig in een tekort voelden.

Ja, de behoefte aan bewondering in de mens getuigt in hoge mate succesvol tegen het atheïsme en dit onherroepelijke bewijs waartegen de bezwaren steeds in de zielen weerklinken, komt bij het aantal van de eeuwige vaandels van de God van de wezens teneinde de ogen van de dwaas met ontzetting te treffen en hem in het stof te werpen.

Als men dus werkelijk atheïsten veronderstelt, beseft men dat het op zijn minst voor hen onmogelijk was krachtig een doctrine over het atheïsme neer te zetten,

omdat een stichter van een doctrine immers een grondslag moet hebben om deze doctrine te rechtvaardigen en de atheïst immers dat alleen is, omdat hij altijd die grondslag voortzet, waarvan hij zich nooit meester kan maken; maar men vergist zich zelfs over het bestaan van de atheïst: want wij moeten niet vergeten dat de van God gescheiden mens en de atheïst niet altijd dezelfde zijn. Niets algemener dan mensen zonder God te vinden, omdat niets immers gewoner is dan ze te zien leven, denken en handelen zonder Hem, en dat zij inderdaad zonder God zijn, omdat God immers niet met hen is; maar men had ongelijk te geloven dat zij inderdaad atheïst zijn, omdat wie zonder God is, immers niet altijd degene is, die het minst gelooft, en als wij hier alleen het verhaal van de titanen en de opstandige machten waarvan de tradities van alle volkeren verhalen, als mythologie opvatten, wordt deze categorie ons gegeven als waren zij zonder God; maar dit wordt ons gegeven als geloof in dit machtige Wezen en dit is wat deze categorie in foltering houdt.

De atheïst verkeert in hetzelfde. Hoewel hij zonder God is, gelooft hij in God: want het is voor hem onmogelijk er niet in te geloven, en dat vanwege een nieuwe drijfveer die zich hier aandient: dat het alvorens deze opperste God te verwerpen nodig was er duidelijk zeker van te zijn dat er uiteindelijk geen enkele finale reden voor het bestaan van de menselijke ziel is; maar deze finale reden hebben wij deels al gevonden, omdat deze immers die essentiële behoefte tot bewonderen is; en deze behoefte kan vanaf dat moment ons de ziel van de mens tonen, die als bestemming heeft het rechtstreekse bewijs van de Godheid te zijn.

Verborgen consequenties van de opvatting die dieren denken verleent.

Materialistische doctors en lichtzinnige mensen die zich tot hun echo maken, hebben veel moeite het denken aan de mens toe te kennen; zij hadden er misschien zelfs wel niet zoveel moeite mee het aan het dier toe te kennen en men brengt hen er soms alleen uit compromis toe ons net als het dier te behandelen in verband met het denken. Maar wat is de consequentie van dit compromis? Hier volgt het:

Vanaf het moment dat je met hen het dier op de lijn van de mens plaatste, willen zij de mens autoritair op de lijn van het dier plaatsen; en zij zeggen je: Je ziet wel dat het dier dat net als de mens het denken heeft, toch geen Godheid erkent; dat het geen van deze begrippen heeft van spiritualiteit, deze godsdienstige filosofieën of die sektes die je bezighouden en overal de mensen verdelen. Je bent dus

minder verstandig dan het dier om je over te leveren aan al die dingen die het zo verstandig terzijde laat. Volg net als het dier wat zijn simpele rede je zegt, en je zult net als het dier in rust verkeren.

Dat is werkelijk de laatste oplossing voor deze moeilijkheden waarop zij met zoveel halsstarrigheid steunen; zij willen alleen van het dier een denkend wezen maken teneinde van de mens een dier te maken en het Goddelijke rijk dat zij in hun geest volledig lieten vervormen, uit hem weg te snoeien.

Zonder hier nog een belangrijk principe te geven, dat op de juiste plaats terugkomt, over dat er niets is dat niet zijn eigen openbaring zal scheppen en over dat de mens van alles misbruik kan maken, alles kan aandikken en opblazen; maar omdat hij zich alleen zo kan gedragen bij wat is, en zeer zeker niets bedenkt, kan men deze doctors voor een moment behandelen zoals zij ons zelf behandelen en tegen hen zeggen: Wanneer men tegen u spreekt over deze behoefte tot bewonderen, die hier op aarde exclusief het voorrecht van de mens vormt; wanneer men tegen u over deze talen spreekt, die hem zo duidelijk onderscheiden van de klasse van de dieren, zegt u tegen ons dat wij niet weten of dieren niet bewonderen, omdat wij immers niet weten of zij niet spreken; dat wij geen uitspraak kunnen doen over wat ons onbekend is; dat men zelfs om erover te oordelen via hun zeer eigenaardige gedrag in allerlei omstandigheden, als men hun het denken niet kan ontzeggen, hun ook niet alles kan ontzeggen, wat in de mens het erfdeel van dit denken lijkt te zijn, en dat men er zo niet aan kan ontkomen hun talen te verlenen die overeenkomen met hun denkende eigenschap, hoewel wij ze niet verstaan.

Wel! Wij antwoorden ook dat als je niet wilt dat men hun talen ontzegt, je hun ook niet het vermogen moet ontzeggen er het gebruik van te maken, dat zij graag willen; dat je vanaf dan niet een uitspraak kunt doen of er zoals bij ons bij hen geen verhandelingen over spiritualiteit en godsdienstige opvattingen zijn, evenals die scholastische en filosofische discussies over de hogere zaken die ons zo bezighouden, en met zo weinig succes.

Maar je had moeite ons te vermelden hoe zij blijven bij eenvoudige beschouwingen over zaken van deze soort en nooit het verlangen en de neiging bereiken hun opvattingen terug te brengen tot waarneembare daden en eredienst; omdat wij die in ons denken over het religieuze immers alleen hadden wat zij zelf hadden, zien dat wij voortdurend dit denken in waarneembare aanduidingen met zeer veel verschillende vormen omzetten, hetgeen onze verdeeldheden en ons gruwelijk fanatisme voortbrengt.

Zo zie je je gedwongen van deze dieren én het denken én alle godsdienstige opvattingen én alle discussies die deze meebrengen, én de talen waarmee zij ze konden bespreken, terug te trekken; ofwel je brengt je in de gelegenheid tegen je te zeggen dat je ook niet weet of zij geen eredienst hebben, synagogen, pagodes, moskeeën, tempels; of zij niet naar de sanhedrin gaan, de preek, de processie en niet alle ceremoniën verrichten, die wij verrichten, omdat al deze zaken immers als het ware een natuurlijk gevolg zijn van alles wat je bij hen wilde instellen door hun het denken te verlenen zoals aan ons.

Want onbekendheid mag je daarin niet erg hinderen, aangezien dieren evenals wat al deze vragen betreft, die wij behandelen, en alle godsdienstige handelingen die er het gevolg van zijn, niet gewaar lijken te worden wat wij zeggen en doen op dit gebied; evenzo, zou je tegen ons zeggen, was het mogelijk dat zij al deze zaken binnen hun klasse onderrichtten en uitoefenden en wij ons daar niet meer bewust van zijn. Op het moment dus dat je rustig op je paard reist, op het moment dat je hond een steen pakt en je kat een muis zijn zij wellicht de één op een Sorbonne en de ander op een preekstoel, terwijl weer een andere de rol van derwisj vervult, etc.

Hierdoor geef ik te denken aan welke buitenissigheden de geest van deze doc-toren wordt blootgesteld, wanneer zij vanaf de eerste schrede zo wankel zijn over de principes, en of wij geen reden hadden te zeggen dat materialisten niet zo in het voordeel van de dieren pleitten als met de bedoeling daardoor tegen de mens te pleiten: het is een vertrekpunt dat zij volgens de wet van de affiniteiten wilden vormen; maar het experiment kan niet slagen.

Niettemin is er niets geraffineerder en gevaarlijker voor de tegenpartij dan de gang die zij volgen met een tegengesteld gesprekspartner die niet op zijn hoede is; zij proberen deze gesprekspartner te stimuleren zijn fontein te openen en er de wateren uit te laten stromen; maar zij zorgen er voor alleen een vat zonder bodem aan te bieden om ze op te vangen, en omdat er zich niets in bevindt, welke hoeveelheid water je er ook in goot, trekken zij de conclusie dat je hun niets gaf: daarom zal de tegengestelde gesprekspartner, als hij verstandig is, er aandacht voor hebben zijn likeur alleen uit te gieten, wanneer hij voorbereide vaten aantreft; tot dan moet hij alleen machtige wapens gebruiken om ook de geringste hulpbron niet over te laten aan de luiheid van zijn vijanden: want zeker is dat al hun moeilijkheden, uitvluchten, traagheden geen andere oorzaak hebben dan deze luiheid.

Er is ook een ander bezwaar aan hun functioneren, dat is dat zij wanneer er zulke gesprekken aanvangen, een dergelijke verspillings van mededeelzaamheid

op touw zetten dat zij door de waarheid heel erg af te matten en te verdoven haar zelf van de toehoorders laten vertrekken en daarna bij verstek veroordelen.

Doctors, doctors, ga maar op dieren lijken zoveel je wilt, je hebt er het vermogen toe; maar hoe meer je op dieren gaat lijken, hoe meer je jezelf moet verbieden over de grote vragen hierboven te beslissen: want het dier houdt zich er helemaal niet mee bezig als het zijn dierlijke functies vervult, welke hoge opvatting je ons ook tracht te geven van zijn denken en taal, en als het niets zegt over dit opperste Wezen, komt dat omdat het niet wordt toegestaan, zoals jij vanwege je aard, er het bestaan van bekend te maken. Ja, het woord dat je geniet en dat het dier mist, was je gegeven, zoals wij zullen zien, wanneer wij aan het woord toe zijn, om te getuigen ten gunste van de opperste bron en niet om het niet-bestaan ervan vast te stellen; aangezien een getuige altijd alleen secundair is voor het feit dat hij gaat vaststellen, terwijl je getuigenis met je vermeende niet-bestaan meer was dan het feit dat je wilde bewijzen; zo verklaar je door je woord zelf dat je geroepen werd te getuigen van wat is, omdat men immers geen behoefte had aan je te tonen wat niet was.

Over de organisatie van de wezens en de bron van hun hoedanigheden.

Volgens de gewone doctrines zijn alle hoedanigheden van een wezen alleen het resultaat van zijn organisatie; volgens andere doctrines die minder algemeen gangbaar zijn, is de organisatie van de wezens het resultaat van hun hoedanigheden.

Om deze diversiteiten tot elkaar te brengen moest men, denk ik, twee categorieën hoedanigheden erkennen in alle nagelopen wezens: de ene categorie was hun essentiële voortbrengende hoedanigheden en de andere hun secundaire voortgebrachte hoedanigheden: want als ik een fluit beschouw of enig ander blaasinstrument, kan ik niet ontkennen dat de klanken die er van uitgaan, worden gemodelleerd door structuur, uiterlijke vorm en organisatie van het instrument dat ze voortbrengt, en er afhankelijk van zijn; zo hebben de aanhangers van het systeem van de organisatie in dat verband volledig gelijk en had men ongelijk een zo bewezen waarheid tegen te spreken.

Maar het is eveneens aangetoond dat als ik niet eerst deze fluit bouwde en zelfs nadat ik hem bouwde, als ik daar niet in blaas, zijn uiterlijke vorm

onvruchtbaar blijft en het instrument geen hoedanigheid manifesteert, al was het de volmaaktste van alle mogelijke uiterlijke verschijningen.

In dit voorbeeld is de invloed van de uiterlijke verschijning op de hoedanigheden alleen een secundaire invloed en als het ware een delegeren; terwijl het vermogen dat ik heb om een fluit te bouwen en hem klanken te laten geven een primaire invloed is, waarin het mijn hoedanigheden zijn, die om zo te zeggen de uiterlijke verschijning van het instrument scheppen en dientengevolge zelfs superieur zijn aan de hoedanigheden waarvoor dit instrument het orgaan wordt.

In het geval waarom het gaat, zijn de twee tegenstrijdige systemen dus evenzeer waar, omdat de uiterlijke verschijning enerzijds zegeviert over de hoedanigheden, en anderzijds de hoedanigheden over de uiterlijke verschijning: het gaat er alleen om elk van deze twee systemen binnen de hun karakteristieke grenzen te houden.

Maar wat wij zeggen van dit instrument van de hand van de mens, konden wij dat ook niet zeggen van alle lichamen die de natuur vormen: waren er twee verschillende wetten, wanneer er een gelijksoortigheid in uitwerkingen is? Want ik zie van alle wezens in de natuur een grote hoeveelheid aan verschillende eigenschappen uitgaan, die weliswaar als het ware in afhankelijkheid verkeren van de uiterlijke verschijning van de lichamen waaruit zij voortvloeien; maar ik zie niet één van deze lichamen die de uiterlijke verschijning niet door wezens of machten buiten hem ontvangt; en na deze uiterlijke verschijning te hebben ontvangen staat het nog steeds onder de afhankelijkheid van een of andere hoedanigheid, apart van hem, opdat het zelf de vrije loop kan geven aan de hoedanigheden waarvoor het lichaam het orgaan is. Zo geven planten hun kleuren of geuren niet als de aarde en de reactieve kracht van de atmosfeer erbuiten ze niet komen versterken of in de geschikte seizoenen vruchtbaar maken.

Men kan dezelfde redenering verrichten met betrekking tot de dieren die voortgebracht moeten worden en alleen handelen en leven met behulp van de elementen buiten hen.

Zo kunnen alle wezens in de natuur beschouwd worden als even zovele instrumenten van de vorm waarvan de werking van al deze diverse hoedanigheden die zij op ons overbrengen, het gevolg is; maar het is duidelijk dat noch hun eigen uiterlijke verschijning noch de hoedanigheden, welke ook, die zij in overeenstemming met deze uiterlijke verschijning op ons overbrengen, hun

werk in eigenlijke zin is, en dat zij zo in afhankelijkheid verkeren van een hoedanigheid eraan voorafgaand, die ze overheerst en waarvan zij immers het product en het object zijn.

Maar als er maar één wet is, kan men zich er ongetwijfeld niet aan onttrekken het principe eveneens op de klasse van de denkende wezens van toepassing te laten zijn, waarbij echter het systeem dat het denken als in hen ingeboren beschouwt, terzijde wordt geschoven en alleen de kiem, de hoedanigheid te concipiëren, te bevruchten en te laten groeien ervoor wordt toegelaten, zoals in alle andere klassen voortbrengselen.

Vanaf dat moment zien wij dus de doctrine wegvallen, die wil dat het denken en alle wonderen van de hoedanigheden van de geest van de mens alleen het product zijn van de uiterlijke verschijning van de organen van de materie.

Wij moeten ons er niettemin wel voor wachten in twijfel te trekken dat de goed of slecht geordende toestand van ons fysiek geen grote invloed heeft op de werking van al onze ethische en spirituele hoedanigheden; maar dit fysieke wezen is met betrekking tot de hoedanigheden van ons denken alleen wat de fluit is met betrekking tot de talenten van de fluitist, die inderdaad van geen waarde waren en zich alleen op een ontregelde manier ontwikkelden, als de fluit werd ontregeld of slecht werd aangepast. Ondanks dat staat wel vast dat de talenten van deze fluitist in afhankelijkheid van het instrument alleen hun toepassing betreffen en niet hun principe en eigen bestaan.

Als wij dan hier het denken van de mens beschouwen als de fluitist, moet het, als wij willen oordelen over wat het is, op zichzelf beschouwd erkend worden dat het goed of slecht geregeld kan zijn, wezenlijk en onafhankelijk van ons fysieke wezen, zoals een fluitist duidelijk in zich de muzikale opzet kan hebben en de idee van een goed of slecht muziekstuk voor fluit, onafhankelijk van de fluit zelf, en vóór het in uitvoering te brengen, en zoals wij alle dagen in ons reguliere of irreguliere intellectuele tableaux hebben, alvorens ze door onze lichamelijke organen te manifesteren.

Maar als men een oorzaak wilde vinden voor dit reguliere of irreguliere gebied van ons denken, is ongetwijfeld niets meer geoorloofd en is het absoluut waar dat er één moet zijn; maar het was ook niet te vergeven het denken koppig te zoeken in onze fysieke uiterlijke verschijning, zoals dat was om de oorzaak van de beperkte of grote talenten van onze fluitist te zoeken in de uiterlijke verschijning van zijn fluit; want al hangt de waarneembare manifestatie van onze intellectu-

ele hoedanigheden af van de staat van onze organen, deze hangt in de eerste plaats nog meer af van de goede of slechte staat van ons denken zelf; zoals wij zien dat als de kwaliteit van de klanken van een fluit afhangt van de structuur van de fluit, deze oorspronkelijk nog meer afhangt van de hoedanigheid of de talenten van de fluitist, en in het ene of het andere voorbeeld is het instrument op zijn minst evenzeer afhankelijk van de vaardigheid of onhandigheid van de artiest dan de artiest van die van de goede of slechte staat van het instrument.

In de natuurlijke historie van ons denkende wezen moest de oorzaak van de goede of slechte aard van zijn primaire hoedanigheden dus gezocht worden; en omdat dit denkende wezen zelf alleen een voortgebracht wezen is en er ongetwijfeld een variëteit aan oorzaken is, die kunnen bijdragen tot zijn bestaan, moest men aan het gebied van de oorzaken de oplossing ontnemen van het vraagstuk dat ons bezighoudt, en niet aan de structuur van ons fysieke wezen dat slechts het manifesterend orgaan van ons denkende wezen is en zijn aparte elementen heeft.

Dit onderzoek dat te uitgebreid is voor het werk dat ik aanvang, werd trouwens nutteloos, omdat zeer diepzinnige geschriften dit onderwerp immers lang vóór mij hebben uitgelegd, en op veel verlichtender wijze dan ik kon doen; het is hier voor mij voldoende de bron te hebben aangegeven van de vergissingen waarin de waarnemers ons over deze zaken meevoerden. Mijn doel is minder de diepe waarheden te ontsluiten dan aan te geven door de aard van de dingen te laten nagaan, wat de paden zijn die gevolgd moeten worden en de paden die vermeden moeten worden, om het gebied te bereiken, waar deze waarheden hun woonplaats hebben.

Over gewaarwording en het woord GEWAARWORDEN.

Ik word geboren zonder het gebruik te hebben van één van mijn zintuigen, behalve de passieve tastzin, en ik schreeuw als ik ter wereld kom, al was het maar vanwege de bitterheid van de lucht die op mij toeslaat!

Beetje bij beetje ontwikkelt mijn leven zich, mijn organen vormen zich, mijn zintuigen nemen toe in sterkte, mijn gewaarwordingen krijgen een grotere intensiteit en nadat ik als het ware volledig passief ten opzichte van de objecten om mij heen ben geweest, neem ik op mijn beurt een actief karakter aan, dat mijn betrekkingen ermee uitbreidt. Beetje bij beetje komt er ook licht over

mijn denken, onderscheid en rechtvaardigheid worden aan mijn rede duidelijk en de voorkeur voor wat goed is, wordt aan mijn innerlijk zelf duidelijk.

Het woord *gewaarworden* waardoor wij al deze zo uitgebreide, gecompliceerde en toegenomen verrichtingen kunnen aangeven, vraagt dientengevolge zelf veel aandacht van onze kant.

Bij de eerste blik zien wij dat wij geen gewaarwordingen, ideeën en besef van ons oordelend zelf noch van ons innerlijk zelf hebben zonder de communicatie, het samengaan of het contact met ons van iets buiten ons en onderscheiden van ons, van welk genre dan ook; hetgeen ons een universele scheiding meldt tussen alle elementen van onze indrukken, welke dan ook: tussen die van deze elementen die deze indrukken in ons ontvangen, en die elementen waardoor deze indrukken op ons worden overgebracht.

Als ik enkele lichamelijke vreugdes ervaar, komt dat inderdaad door het samengaan met mijn lichaam van wat ermee overeenkomt, hoewel onderscheiden ervan. Als ik met mijn intelligentie een of andere heldere straal vat, komt dat door het samengaan dat met mijn intelligentie geschiedt van deze straal die er onderscheiden van is; en omdat deze intelligentie dikwijls deze heldere straal zoekt, staat het wel vast dat zij en hij twee gescheiden zaken zijn, hoewel gelijk van aard. Als ik met de aantrekkingskracht tot rechtvaardigheid als het ware uit instinct een of andere daad van rechtvaardigheid nastreef en er de vrucht van smaak, dan is dat een bewijs van ditzelfde principe, dat wil zeggen, dat deze rechtvaardigheid en mijn neiging gelijk van aard maar gescheiden zijn, en dat er alleen het samengaan van deze rechtvaardigheid met mij is, dat mij in werkelijkheid het besef en de fijngevoeligheid voor deze soort ethiek geeft.

Vanaf dat moment wordt het woord *gewaarworden* door het in verband met de reguliere en goed geordende dingen te beschouwen dus geacht ons te schilderen dat de uitwerking die voortvloeit uit de daad van samengaan met wat onderscheiden en apart van elkaar is, het wederzijdse contact van twee machten is, die gelijk hoewel divers en gescheiden zijn; maar innerlijk contact waaruit alleen een gewaarwording, een idee, een oordeel, een of andere ethische impressie kan resulteren naarmate deze twee machten of hoedanigheden geheel verenigd zijn en één zijn; zodat niets in ons zonder deze eenheid waarneembaar is, niets er helder is, niets er gelukkig is, niets er het zijn heeft, niets er levend is: een axioma dat zich tot alles uitstrekt en vanaf de eerste schrede ons het universele rijk van de essentiële eenheid laat zien, evenals dit axioma ons het bestaan van alle bronnen van onze indrukken laat zien, los van deze indrukken zelf; maar toch met de

specifieke karakters die aan de diverse factoren van al deze verschillende voortbrengselen gehecht zijn.

Dus niet omdat de ideologen willen dat alles gewaarwording binnen de verschijnselen en de werking van de wezens is, moet hun systeem verdedigd worden, het is omdat zij uit de identiteit van het woord de conclusie willen trekken over de identiteit van het ding; omdat de factoren immers zo divers op ieder niveau zijn, moeten de resultaten die eruit voortkomen, immers dus noodzakelijkerwijs iets hebben van dit verschil; het is vooral omdat zij voortbrenger willen zijn en als het ware schepper van deze resultaten, terwijl zij altijd alleen doen wat alle wezens doen, dwz aansluiten en bijeenvoegen van de gelijksoortige maar onderscheiden hoedanigheden of machten die bestaan, voordat zij erover kunnen denken ze samen te voegen, en die zich vervolgens duidelijk weer laten zien in de voortbrengselen van hun samengaan waarin ieder agens het aandeel van zijn bijdrage volgens zijn erfbezit brengt.

De natuurwetenschappen zelf volgen geen andere gang; zij hadden ongelijk te menen met de feiten principes voort te brengen, zoals de ideologen menen ideeën met hun zintuigen voort te brengen; zij bevalen nu wel terecht experimenten aan, ieder resultaat, welk ook, dat eruit voortvloeit, brengt ons altijd alleen de principes van zijn klasse, die daarvoor al bestonden, onder ogen. Koolstof bestond in de gehele natuur, voordat de chemie zijn bestaan in de diamant herkende, en wat de vorderingen van de wetenschappen ook kunnen zijn, zij laten altijd alleen opstijgen tot niveaus die daarvoor al bestonden. In plaats te menen het principe via hun ontdekkingen voort te brengen geven zij toe dat die alleen dit principe waarneembaar maakten; zoals het voor alle experimenten in de natuur en alle reguliere verrichtingen van de wezens onmogelijk is iets anders te doen.

Het woord *gewaarworden* kan in passieve zin worden genomen van de kant van het object waardoor een van de elementen van de gewaarwording wordt overgedragen, of in actieve zin van de kant van het wezen dat door zijn activiteit doordringt tot aan de zetel waarvandaan de oorzaak van deze gewaarwording die hij ondergaat, naar hem stroomt; want zonder hier het scholastieke taalgebruik te willen vernieuwen kunnen wij niet langer ontkennen dat er hoedanigheden of eigenschappen zijn, die inherent zijn aan de diverse objecten die invloed uitoefenen op onze eigenschappen, evenals er in ons een verwante neiging moet zijn in overeenstemming met deze hoedanigheden, opdat wij er in verhouding indrukken van ontvangen; anders moesten deze diverse objecten aan de ene kant allemaal dezelfde gewaarwording op ons teweegbrengen, en aan de andere kant konden wij er geen ervaren.